

կանալ որ եւ իցէ պատմութիւն, եթէ առաջուց գրած լինի միտքը թէ ազգիս մէջ այնպիսի առեւի յիշատակ ձգող մարդկանց ամենուն եւս գիտաւորութիւնը զուրկ եւ հեռու էր յամենայն ազգասիրութենէ, եւ թէ նոքա անհայտ անպարտաւոր ազգին վնասը կուզէին՝ երբ օտար ազգաց ձեռքը կմտնէին զինքը, երբ լուերուն մխարանութենէն կրաժնուէին ու չարերուն գլուխ կը կենային, ինչպէս Վասակ Արշնի, երբ իւրեանց թագաւորէն գլուխ կքաշէին եւ օտար զօրքով իւրեանց հայրենեալը վերայ կը վազէին, ինչպէս Մերուժան Արծրունի, երբ ազգին ուղիղ հաւատքին մէջ հարիւրաւոր մոլորութիւններ գտած կկարծէին, ինչպէս Ներսէս Պաղտնց՝ չեղիսկոպոսն Արմեայ, երբ ազգիս Հայոց թշնամի հանգիստնալն իւրեանց համար դիւական պարծանք կհամարէին, ինչպէս Կէ Բարսեղը, երբ օտարաց նաեւ վատ բաներն իւրեանց ազգին լաւ յատկութիւններէն անգամ վեր կգրէին, ինչպէս Քոնեցին եւ Ապարանցին եւ ուրիշներ: Եւ սակայն, եթէ ճշմարիտ է այն առածն որ դպրոցական փիլիսոփայութեան մէջ իբրեւ կանոն ընդունուած է, այս ինքն թէ « բարին առեալ լինի յամբողջ պատճառէ, իսկ չարն յոր եւ իցէ պակասութենէ », հարկ կը լինի խոստովանիլ թէ վերոյիշեալ փառանուն անձինքը որքան եւս ջանացուի անմեղադիր անել՝ ըստ իմիք գովելի գիտաւորութիւններ ընծայելով նոցա, — որպէս թէ ոչ միայն իւրեանց անձնական շահուն եւ անտի փառամոլութեանը համար ձեռք զարկել են այն-

պիտի ազգավնաս գործոց, այլ եւ ազգին քաղաքական կամ կրօնական օգուտ մի անելու մտքով, — սակայն անաչառ պատմութեան առաջը ոչ երբէք կրնան արգարանալ, եւ նոցա յաջորդներն եւ ազգին ապագայ սերունդները միշտ իրաւունք պիտի ունենան զղուանօք եւ արհամարհանօք բերան առնելու այնպիսի ազգակործան անձանց անուններն:

Ահա այս վերջիններուս կարգը անցած է իւր անարժան գործերովը Լեհաստանի Իլլով քաղաքին առաջնորդը Նիկոլ, որ եւ կասուի Նիկոլայ, եւ ըստ Լեհացոց հնչմանը՝ Միլոշ - Թոքսեկի: Բայց մեք սորա գործոց պատմութիւնն անելէն առաջ՝ Լեհաստանի Հայոց ծագումը պատմեմք համառօտիւ:

(Շորայի մասին յայտնի չէ):

Գ. Ա. Ա.

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ

ԺՆՈՒՆԳԻ ԵՒ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ ԲԵՐՍՏՈՍԻ:

Մի հառաչեր մի եւս լար,
Կոյս զու, զուղ Սիօնի,
Մոռած միայն գտուն քո,
Եւ զգիրի սուրբ մայրենի:
Տուր աւետիս աշխարհի,
Ձի ի քէն ահա ծնանի
Ի դրախտ կենաց աւետից
Փրկիչ մեղաց աշխարհի:

Մի երկնյիւր, շնորհալի
Հարող վերին փեսայի,
Օրհնեալ եւ զու ի կանայս
Օրհնեալ պտուղդ արդանդի:

Ուրախ լեր դու եւ ցնծան
 Զի ի բէն ահա ծնանի
 Ի Բեթղէհէմ քաղաքի
 Փրկիչ մեղաց աշխարհի:

Այք նժդեհիդ քանանու
 Արտասուալից ի քնին՝
 Յէրբ եղեմայ կան անհետ
 Ճանապարհին ի զնին:
 Զի անկեցար դու ինքնին
 Դրախտ եւ ծառ նոր կենաց,
 Ու ի քեզ ի վրէժ հին մեղաց
 Զաղխեսցի զուխ չար օձին:

Ի Խառանէ յեղիպտոս՝
 Անդէն ընդ ծովն անց Կարմիր,
 Ա՛նց էջ եւ ընդ անապատ՝
 Եկ ի Սիօն դու հանդիր:
 Զի ուխտեցար ի մօրէ
 Երկնաւոր դու փեսայի
 Յուխտ կուտութեան սրբութեան՝
 Յուխտ փրկութեան աշխարհի:

Խնդա ցնծան կոյս Մարիամ,
 Տես զաստղ Տեառն նորանշան.
 Հնդիկ Արար եւ Պարսկական
 Յարեւելից զայ կարաւան
 Երկրպագել քո սուրբ մանկան
 Յիսուս Փրկչին մեր աշխարհի
 Բարձող մեղաց մօրն Եւայի:

Բացէք զգանձս ձեր, Բաղդասար,
 Թագաւորք սուրբ Մելքոն, Գասպար,
 Մատուցէք զառն եւ զուարակ,
 Կնդրուկ զմուռս ի պատարագ
 Նշան արեան եւ սուրբ զօհի
 Յիսուս Փրկչին մեր աշխարհի
 Բարձող մեղաց մօրն Եւայի:

ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԻՒԼԶԱՏԵԱՆՅ.

ՍՈՒՐԲ ՍԱՆԴՈՒԻՏ.

Պողոթնայ լերան վերայ բողբոջած կեն-
 տաբեր ծառոյն փրկարար սուրբ Թեոքր
 Տերունին համբոյրը նուիրելով զաւագանը
 առաւ եւ սկսաւ վար ինջնալ. ուղեւոր է
 Տերունին, բայց ո՛հ, եւ ո՛ւր կերթայ: Պա-
 ղեստինու զաշտերէն ելաւ, աշխարհքներէ
 անցաւ, եւ առանց տեղ մի դադարելու ծա-
 նապարհը կշարունակէ: — Մտաւ Միջա-
 գետաց սահմանը, կեցած է, աչքերը չորս
 կողմը ձգած կնայի, կրիտէ թէ որ ծանա-
 պարհաւ պիտի երթայ անդ ուր ինքը զըր-
 կուած է. եւ դարձեալ սկսաւ յառաջ ըն-
 թանալ:

Եւհա այն Տերունին Աւահա քաղաքին
 մէջ կալտորտի. զգեստը անպաճոյճ, թե-
 ղանաւոր խորգ հագած է միակտուր ա-
 ռանց կարանի. մէջքը պարեգօտ, ոտքերը
 մերկ, բարձրահասակ եւ վտիտ, մագերը
 սպիտակախառն, ճակատը լայն եւ ահա-
 ւոր, հայեցուածքը շնորհալի եւ զրաւիչ,
 կերպարանքը թուխ բայց պատկառելի.
 յայտնի է թէ բնիկ երկրացի չէ. բայց ոչ
 որ չի հարցներ թէ ո՞ր եւ ուստի՞ եկած է:
 Սակայն ինքը կձանօթանայ շուտով բոլոր
 քաղաքին. հետաքրքիր ամբօխը իրերաց
 բերնէն լսելով նորեկ Տերունւոյն զալուստը,
 համեստ բարքը եւ կենակցութիւնը՝ կխոնի՝
 կղիղուի, եւ ուր երթայ՝ ետեւէն կքալէ:
 Հրապարակաց մէջ կձառէ, նոր Աստուած
 եւ նոր ճշմարտութիւն կքարոզէ, հրաշալիք
 կպատմէ, սիրոյ եւ փրկութեան ահաւոր
 խորհուրդները կյայտնէ, որք ոչ հեթա-
 նոսք լսած էին, եւ ոչ քուրմք կրնային
 ճառել: